

OPINII DESPRE CĂRȚI

În obiectiv:

Comemorare Titu Maiorescu – Un secol de la moarte (1917–2017)

I. Opera filosofică, Ediția a II-a, îngrijită de Alexandru Surdu

II. Studii despre filosofia lui Titu Maiorescu, Coordonator Alexandru Surdu, Ediție îngrijită de Mona Mamulea
Editura Academiei Române, București, 2017

UN MONUMENT AL CULTURII NAȚIONALE

NICOLAE SCURTU

Restituirea integrală a operei filosofice a lui Titu Maiorescu, în anul 2017, cu prilejul comemorării unui secol de veșnicie al acestuia, reprezintă o izbândă greu de egalat în demersul recuperator al învățatului și cărturarului Alexandru Surdu.

Încă din tinerețe, așa cum adesea mărturisește profesorul și filosoful Al. Surdu, a manifestat un interes special pentru opera și complexa personalitate a celui ce a întemeiat cultura română modernă.

Lecturile și relecturile operei maioresciene întreprinse în timp au stimulat ideea adunării, adnotării și publicării unui amplu tom ce cuprinde întreaga creație filosofică a *părintelui gustului și gestului estetic la români*, cum îl definea, cu exactitate, Vasile Bogrea.

Cunoașterea, în profunzime, a manuscriselor, articolelor, conferințelor, cursurilor și studiilor publicate în presă și în unele crestomații îi conferă domnului Alexandru Surdu posibilitatea nuanțării, într-un portret total, a dimensiunii filosofice a lui Titu Maiorescu.

Cartea, monumetală sub multiple aspecte, *Comemorare Titu Maiorescu – Un secol de la moarte (1917-2017). I. Opera filosofică*, aduna în cele șapte sute de

Cercetări filosofico-psihologice, anul IX, nr. 2, p. 167-168, București, 2017

pagini, format mare, tot ceea ce a realizat profesorul și filosoful Titu Maiorescu în domeniul înțelepciunii și al cugetării profunde.

Acest tom cuprinde, mai întâi, un informat și lămuritor *Cuvânt introductiv* ce aparține filosofului Al. Surdu precum și următoarele capitole: I. *Scrieri din tinerețe*, II. *Scrieri de logică*, III. *Cercetări psihologice* și IV. *Prelegeri de filosofie* în care sunt reproduse integral articolele și cercetările lui Titu Maiorescu.

Remarcabile sunt, de asemenea, notele și comentariile care contribuie, esențial, la înțelegerea exactă a textelor și contextelor în care s-au produs. Recitite astăzi, aceste eseuri filosofice demonstrează, fără echivoc, cultură, luciditate și, mai ales, o claritate desăvârșită în ceea ce privește decriptarea unor idei abstracte.

Prin această carte, deloc comodă, cultura română recuperează un segment aproape necunoscut din devenirea ei spirituală. Cauzele acestei întârzieri au fost, convingător, analizate și comentate de Liviu Rusu și Alexandru Surdu.

Astăzi avem posibilitatea de a accede la ideile lui Titu Maiorescu privitoare la *logică, psihologie și filosofie*, care au înrăurit generațiile de tineri studioși formați și modelați de acest neîntrecut mentor.

Impresionează tenacitatea, răbdarea, știința de carte și, implicit, de limbi străine, cu sprijinul cărora filosoful Al. Surdu, la unele sugestii ale lui Constantin Noica, ne introduce în universul gândirii raționaliste, care, de fapt, a generat întreaga școală filosofică românească.

Remarcabilă este și partea a doua a acestei cărți, *Studii despre filosofia lui Titu Maiorescu*, în care Mona Mamulea, excelenta cercetătoare și cunoscătoare a filosofiei românești, adună articole și studii privind exegeza filosofiei mentorului de la *Junimea*.

Structurate în trei secvențe: I. *Perspective ale contemporanilor*, II. *Perspective ale discipolilor* și III. *Ecouri și perspective actuale*, această creștomatie de incizii în opera filosofică a lui Titu Maiorescu contribuie, fundamental, la înțelegerea unui om și a unei opere care s-au impus cu oarecare dificultate.

Mona Mamulea a reținut exegeze și microexegeze ce aparțin lui Mihai Eminescu, I. Petrovici, P.P. Negulescu, Mircea Djuvara, C. Rădulescu-Motru, Alexandru Surdu, Alexandru Boboc și Viorel Cernica, care, în opinia sa sunt elocvente și de o certă actualitate.

Cartea se încheie cu o foarte utilă bibliografie a exegezei filosofice a operei maioresciene ce aparține lui Titu Maiorescu.

Cartea aceasta în două tomuri, gândită, concepută și coordonată de profesorul și filosoful Alexandru Surdu se constituie într-o realizare *monumentală* a culturii române de astăzi și nu numai.

ACTUALITATEA LUI TITU MAIORESCU

MIRCEA ARMAN

Opera filosofică a lui Titu Maiorescu însoțită de un consistent volum de studii (clasice și contemporane) apare într-o a doua ediție sub îngrijirea și cu *Cuvântul înainte* al academicianului Alexandru Surdu, conducătorul Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” și Vicepreședinte al Academiei Române. Aceste două volume au fost editate de către *Editura Academiei Române* cu sprijinul financiar generos al academicianului Alexandru Surdu.

Cunoscându-l de multă vreme pe filosoful Alexandru Surdu nu am niciun fel de uimire că mai există încă în „bezmeticeala” culturală românească, plină de formatori de toate felurile și de tot felul de alți triști comedianți, oameni care se ocupă și propovăduiesc latura serioasă, profundă, a culturii române.

Văd, știu, a existat o axă în cultura română de intelectuali extrem de aplicați și serioși care, pe latura Maiorescu, ca stâlp și început, au dus această luptă titanică pentru ieșirea din eseism și „formalism” în sensul formelor fără fond ale culturii noastre. I-aș aminti aici pe filosofii și savanții de primă mână care vin în linia maioresciană a culturii : Ion Petrovici, P.P. Negulescu, Simion Mehedinți, Constantin Rădulescu-Motru, Mircea Florian, Anton Dumitriu, Alexandru Surdu, Alexandru Boboc, Gheorghe Vlăduțescu, Andrei Marga și alții pe care nu-i mai amintesc aici.

Există, ce-i drept, și un alt curent, extrem de puternic și reprezentativ pentru cultura noastră, cel care începe cu Nae Ionescu, Cioran, Mircea Eliade și se termină cu Constantin Noica.

Dacă vom sta și vom judeca cu dreptate, desigur am să îmi atrag o mulțime de antipatii pentru ceea ce voi afirma, cea de a doua latură s-a remarcat mai mult în afara culturii și limbii române, desigur cu excepțiile notabile numite Nae Ionescu și Constantin Noica. De la ultimii doi înapoi, nimic notabil nu a mai apărut pe această a doua latură a gândirii românești. De aceea, ne asumăm judecata după care cultura română, în ceea ce are ea mai serios, s-a construit pe latura deschisă a lui Titu Maiorescu. Tot ceea ce înseamnă muncă asiduă, de construcție, de formare „benedictină”, cum inspirat spune Alexandru Surdu, vine pe această linie maioresciană a culturii noastre.

Desigur, este bine să își afirme fiecare propria genialitate, prin tot felul de eșecuri, scrisorele, jurnale sau alte specii literaro-filosofice însă cultura noastră are în primul rând nevoie nu de genii, pe care la noi le „găsești” peste tot, ci de truditoreseriosi ai spiritului, de tratate, enciclopedii, studii, dicționare.

Comemorăm un secol de la moartea lui Titu Maiorescu, iar, cu puține excepții, ceea ce se cheamă cultura românească a rămas tot la nivelul „formelor

fără fond”. Să fie un adevărat blestem național faptul că filosofii nu stau în biblioteci, istorici găsești unde vrei dar nu în arhive, scriitorii scriu dar nu citesc, însă toți „produc” la nesfârșit în speranța deșartă a unei iluzorii nemuriri? Lecturând cele două volume îngrijite și coordonate de Alexandru Surdu (volumul II care curpinde *Studii despre filosofia lui Titu Maiorescu* este îngrijit de Mona Mamulea și coordonat de Alexandru Surdu) senzația pe care o am este că Maiorescu avea o extraordinară de bună percepere a studiului unei culturi care se găsea în *statu nascendi* și care a rămas încă acolo sau cel mult la copilăria ei.

Nu este suficient să citești în câteva limbi străine, cum nu înseamnă nimic, dacă ai absolvit o universitate germană sau alta de aiurea, atâta timp cât tu ca individ nu percepi necesitatea dezvoltării propriei culturi pe care o poți sluji doar în propria limbă și doar sacrificându-ți orgoliul de „geniu” sau frica de uitare. Exemplul lui Maiorescu este edificator. Desigur, s-au găsit și atunci destui detractori care să-i nege originalitatea filosofică pe care Maiorescu nici măcar nu o căuta, s-au găsit și atunci ca și acum plagiatori sau detractori care strigau „plagiatorii” dar care nu au făcut nimic pentru limba și cultura lor. Însă sensul construcției unei culturi este altul și nu se poate pune bazele construcției unui asemenea demers în lipsa unui învățământ serios. Era așa în vremea tinereții lui Maiorescu, e și acum așa.

Citind lucrările filosofice ale lui Maiorescu și rememorând unele texte despre acestea sau consultând altele noi, nu pot să nu constat că în ciuda unor eforturi remarcabile ale generației imediat următoare lui Maiorescu, a celei interbelice, și a câtorva filosofi contemporani „crescuți” în linie maioresciană printre care și Alexandru Surdu, Alexandru Boboc, Gheorghe Vlăduțescu sau Andrei Marga și poate alții doi trei, nimic serios, fundamental, nu s-a mai întreprins în filosofia românească de după război. Mă refer aici la tratate și îmi aduc aminte de tratatul de ontologie al lui Noica, de *Istoria logicii* a lui Anton Dumitri, apoi abia dacă putem aminti câteva traduceri din filosofia universală, una sau două istorii ale logicii, un fel de enciclopedie de buzunar neterminată și... cam atât. Au trecut 100 de ani de la moartea lui Titu Maiorescu și un popor de 20 de milioane de oameni era dator cu mult mai mult, însă blestemata noastră sete de glorie efemeră nu ne-a lăsat. Nu avem suficiente traduceri pentru că „nimeni nu își pierde vremea” cu așa ceva, nu avem tratate pentru că sunt greu de scris și iau mult timp, nu avem enciclopedii pentru că nimeni nu se înhamă la o muncă în urma căreia nu își va vedea numele scris pe copertă cu litere de-o șchioapă și care nu-l va face nemuritor. Și atunci, printr-o simplă plimbare de la antecedent la consecvent vom spune că nu avem o cultură filosofică și nu numai, solidă, întemeiată, ci mai degrabă o multitudine, dar o multitudine de încercări, de jurnale, de schițe și de intenții, niciodată materializate, niciodată duse la bun sfârșit. Desigur, orice construcție își cere jertfele necesare ca și în „povestea” meșterului Manole. Iar jertfele pentru construcția unei culturi nu o dau generalii ci soldații. Însă la noi puțini își asumă starea de soldat. Maiorescu și-a asumat-o. De atunci, prea puțini au dus-o mai departe, cu toate că cei care au dus-o aveau deja în raniță bastonul de mareșal.

Acum, la un secol de la moartea întemeietorului filosofiei și culturii românești moderne, Titu Maiorescu, lectura excepționalei reeditări a operei filosofice a acestuia datorată academicianului Alexandru Surdu dar și colaboratorilor săi dintre care îi

amintim aici pe : Alexandru Boboc, Mona Mamulea, Viorel Iulian Tănase, Simion Ghiță, Viorel Vizureanu, Gheorghică Geană, Viorel Cernica, ne-au trezit aceste gânduri și observații pe care noi le considerăm întemeiate. Poate că, deși în acest moment nimic nu mai prevestește asta, peste un alt centenar, dacă cineva își va mai aminti de Maiorescu, lucrurile vor evolua într-o altă direcție. Cea bună și dătătoare de speranță.